

Overweging verbintenis 3 mei 2026, Psalm 42-43

Beste mensen, gemeente van de Eeuwige,

Misschien kent u die clausule wel die soms in een koopcontract van een huis of op Funda voorbijkomt: as is, where is. Over het algemeen is er dan sprake van een gammel klushuis, of in fundatermen "een woning met veel potentie". De gedachte is dat de koper de woning moet nemen zoals het is en dat de verkoper geen verantwoordelijkheid neemt voor eventuele mankementen.

As is where is: dat doet me denken aan die ziel van ons, vleugellam geslagen, smachtend, dorstend, bedroefd en onrustig volgens de psalmist in de dubbelpsalmen 42/43. Het is een gedicht vol onrust, de herinnering aan vroeger, het opgaan in stoeten naar de tempel, de watervloed die watervloed oproept, de mensen die je belagen, én de hoopvolle terugkerende bijna wiegende woorden in het refrein. Ik ben nu bijna 30 jaar predikant en al die tijd reist de psalm met me mee. Het is een diep persoonlijke psalm die, zoals een ggz-gast van de week zei, alles in zich draagt van het leven. Het mooie, schone, rustige en zachte en ook het dreigende, rottige, lastige van ons bestaan is allemaal aanwezig zonder oordeel. En onder alles in deze psalm ligt het verlangen.

Ik neem jullie mee naar de kapel van de Hezenberg. Drie keer in de week is er een avondgebed voor de GGZ gasten. In de retraiteweekenden geven de gebeden in de ochtend, middag en avond het ritme aan. De momenten in de kapel zijn kort, weinig tekst, eenvoudige stilte in een ontroerend mooie kapel. Soms komen er twee GGZ gasten, soms komen er acht. Afgelopen dinsdag lazen we met elkaar in beurtspraak psalm 42/43. En ik ben weer verrast door de ongelooflijke rijkdom, de beelden, de concreetheid van ons bestaan en de hoop. Graag duik ik er dieper met u in door de werkwoorden te bekijken die verbonden zijn aan de ziel, de ik persoon en God.

Laten we de woorden die in de psalm gekoppeld zijn aan de ziel eens proeven: smachten... dorsten.... vervuld worden van weemoed....

bedroefd.... onrustig... Die ziel van ons heeft het zwaar te verduren, horen we in deze woorden. Mijn vak, dat van geestelijk verzorger, is in de geschiedenis ook wel zielzorger genoemd. Ik weet niet, die benaming raakt altijd een snaar bij mij. Dag in dag uit de afgelopen dertig jaar ben ik bezig met dat ongrijpbare dat onze ziel heet. In de tussenruimte tussen mij en de ander draag ik zorg voor de ziel, soms door de ziel te stutten en te steunen, soms door ruimte te maken voor de pijn van op je ziel getrapt zijn, soms door op zoek te gaan naar je zieleroeselen, dat wat in je beweegt en je mens laat zijn.

En die ziel hoort altijd bij een ik. Ook in deze psalm. De ik die de psalm vertelt. Welke werkwoorden verbindt de psalmist aan de ik? De ik denkt aan God, herinnert zich van alles van vroeger, hoort mensen nare dingen zeggen, vraagt zich af wanneer hij mag naderen en voor God mag verschijnen. De ik voelt zich bedreigd, gaat in het zwart "vanwege des vijands onderdrukking". Die ik verlangt naar recht en naar bescherming. De ik denkt aan God. Voelt zich verdrinken in de golven, het gevoel dat het leven over je heen rolt, noemde iemand op de Hezenberg het van de week. Verlangt. Er is een groot verlangen bij de ik-figuur. Naar God die een toevlucht is, naar licht en waarheid, naar geleid en gebracht worden tot dichtbij God. De ik hoopt te naderen tot bij God en te loven, de longen uit het lijf te zingen.

Een psalm over de ziel en een ik-figuur. En over God. Over God zegt de psalmist dat hij ziet, redt, de bron is van waterstromen. We zien het beeld van God als een rots. Een God die jou lijkt te vergeten, een God tot wie je je in je wanhoop kunt richten met waarom-vragen. Een God die is als een toevlucht, die licht en waarheid zendt. Zo is God er voor ons in deze psalm. Niet in één beeld te vangen.

En dan is er dat wonderlijke vers 9, dat een beetje uit de toon valt. "Overdag bewijst de Heer me zijn liefde, 's nachts klinkt een lied in mij op, een gebed tot de God van mijn leven." Mijn leermeester in de psalmen Niek Schuman schreef daarover dat "een mens toch helemaal struikelt over die uitspraak....Als was er geen vuiltje aan de lucht, geen woeste stormvloed om je heen. Waar komend deze vrome woorden vandaan, voor en na ingeklemd tussen niets dan gevaar en

verschrikking". Hij vermoedt dat het een tekst uit de liturgie is, uit een feestprocessie bijvoorbeeld. Een schrijnend contrast, in de derde persoon over god in plaats van god direct aansprekend.

Zo is liturgie vaak. In de context van de Hezenberg is dat in de kapeldiensten ook voelbaar, dat contrast. Op een plek waar al sinds vlak na de oorlog mensen tijdelijk verblijven die heel goed weten van de kolkende waterstromen van het bestaan, van de donkerte en de vleugellam geslagen ziel, kan liturgie al snel contrasteren, schrijven. En tegelijkertijd is het zonder liturgie niet te doen, het leven, ervaren veel GGZgasten en collega's. Dan wordt het schraal en efficiënt, doelgericht en oplossingsgericht. En dat klopt al helemaal niet met het ervaren leven. In de liturgie van het dinsdagavondgebed is nadrukkelijk ruimte gemaakt voor het ervaren leven. In de kapel staat een knielbank, aan de voet van de paaskaars. Rond de voorbeden kniel ik daar. Wie dat wil, kan naast me komen knielen. Ik vraag dan waar je voor wil bidden. Dat wat je op het hart ligt, geef ik woorden in een gebed, terwijl op de achtergrond Taizémuziek klinkt. Daarna leg ik je, als je dat wil, de handen op met de zegen uit Numeri 6. En dan komt de volgende.

Dan is er midden in de liturgie ruimte voor die vleugellam geslagen zielen en onrustige herten: voor moede hinds en hijgend herten, voor onze levens, as is, where is. Zoals het leven zich aan ons ontvouwt, daar hebben we het mee te doen. Dat zijn waterstromen die je overspoelen, schrijnende herinneringen aan hoe het was, klein geluk, je soms even gezien voelen, gemiste kansen, verloren liefdes, hoon, je onbegrepen voelen, dat zijn krakende deuren, gammele funderingen en onverwachte verrassingen. Beklemming, gevangenschap en oorlog, het gevoel er niet te mogen zijn. De gasrekening, de boodschappen, een ritje met de auto, de oorlogen, polarisatie: je hoeft niet per se een psychische kwetsbaarheid te hebben om hier onrustig en onzeker van te worden. Golven die over je heen slaan. En je wil daar graag iemand verantwoordelijk voor houden, en soms hebben anderen onze levens inderdaad behoorlijk in de war geschopt, maar het leven doet zich as is, where is aan ons voor.

Het is alsof de psalmdichter zegt: ja dat klopt, zo is het leven dat we leven, én daarnaast, even belangrijk en groot, is er dat fundament van levenskracht en vertrouwen uit het terugkerende refrein in deze psalm. Oftewel: met veel liefde, goede aandacht en geloof is er van dat zielenhuis dat je “as is where is” kreeg een bewoonbaar en bij vlagen comfortabel huis te maken. Op de Hezenberg doen we dat vooral door voor een periode samen te leven met andere krachtige en kwetsbare zielen, door goede therapieën en een inspirerende natuur, met aandacht voor geloof en zingeving. In onze steden, dorpen en wijken kunnen we ons daardoor laten inspireren, elkaar opzoeken, onze binnenwereld delen en elkaar een beetje helpen. Dat geeft moed.

In de woorden van dichter Gabriël Smit, een bewerking van psalm 42, waarmee ik wil eindigen, klinkt dat zo:

Zegen van goedheid vervult
mij in de overschaduwde dag,
's nachts nog zal ik horen
hoe uw geluk als een waterval
van de rotsen springt: een
lied van leven, adem waarmee
u mijn borst geneest.

Amen